

Okuma Grubu “Yeraltından Notlar” Etkinliđi Raporu

Giriş: Oturum her tartışmada olduğu üzere katılımcıların kendilerini tanıtmaları ile başladı.

Film-kitap incelemesi ve bulguları: Tartışmanın başlığı kitap ve filmde hissedilen genel tondu. Katılımcılar kitabın ve filmin kendileri üzerinde bıraktığı hissiyat, yaratılan duygulardaki ortaklıklar ve farklılıklar üzerinde tartıştılar. Genel fikir iki eserin de örüntüleri ve karakterleri sebebiyle kasvetli bir durumu derinden hissettirdiği yönündeydi.

Kitap, çok karanlık karakter ve olaylara sahipken film de oldukça bunaltıcı ve gri bir tona sahip. Katılımcıların ortak ifadesi, bu filmin iç bunaltıcı bir etkisi olmasıydı. Bu tonun yazar tarafından nasıl bir işleve hizmet etmesi için yazıldığı bilinmiyor ve yönetmen adına da içinden geçmesi zor bir süreç olarak deneyimlenmiş kurgu sürecinde. Demirkubuz’un bu konuda filmin prodüksiyon sürecinin çok zor geçtiği ve atlatması için de zamana ihtiyaç duyduğu ifadeleri, biz izleyenler açısından kabul gören bir söylem olarak tartışmada yerini aldı.

Eserin özellikle ana kahramanlar temelinde bir “karakter özleşme ve yabancılaşma sorunsalına” neden olduğu tartışmanın birçok noktasında gündeme geldi. Bu; okuma alışkanlıklarımızdan kendimize bakış açımıza kadar birçok etkenle şekillenirken aslında eserlerin sempatik ve antipatik karakterler yaratma niyetleri özelinde de kıymet taşıdığı tartışılabilmekte. Bu tartışmanın ton ile bağlantısı yakından incelendi. Çünkü eserlerin her ikisinin de karanlık olması bir yana dursun, Demirkubuz’un “Yeraltından Notlar”ı umut duygusundan noksan değil. Toplantıdan notlar ile açıklamak gerekirse “kötümser bir film değil, karanlık bir film.”

Filmin tercih edilme sebebi, kişinin kendisinden izler bulması veya yalnızca araması ve belki içindeki karanlıkları aydınlığa çıkarma isteğinden olabilir.

Karakterin bilinç akışı etkisindeki ifadeleri, kitapta bir günah çıkarma işlevi olarak değerlendirildi okurlarca. Bu alışkanlık bir Hristiyan geleneği olan günah çıkarmaya referans olarak ele alındı ve karakterin kötücüllüklerini bu şekilde aklamaya çalışma ihtimali üzerinde duruldu. Bu aşamada anlatıcının güvenilmez üslubunun bir otosansür içerip içermediği bir muallak olarak görülürken aslında metnin aşırı otosansürsüzlüğü de katılımcıların görüşleri arasında yer aldı.

Oturumun bu aşamasında kolaylaştırıcısı Metin Bey, Jean Jacques Rousseau’nun “Yalnız Gezenin Günlüğü” eseriyle benzer bir okuma yapılabileceğinin üzerinde durdu. Metinlerarasılık ve benzer yazınlar üzerine de sık sık konuşuldu.

Konuşma, kitabın ve filmin olay zinciri üzerine devam etti. Bu anlamda çıkar bencilliği ve Dostoyevski’nin buna karşı duruşu aslında düşünsel altyazılarından bir tanesi olarak tartışmalarda yer aldı.

Tartışma film ve kitabın karşılaştırılmasına yönünde ilerlerken Zeki Demirkubuz’un eserlerinde değişmez olarak yer alan elementlerin birkaçından bahsedildi. Bu filmde

önümüze en çok çıkan ise “tutkulu kadın-tutkulu adam” karakterleri oldu. Bu, yönetmenin sinemasını yönlendiren temel özellikler biri olarak ele alındı; daha öncesinde de bahsedilen, filmi kitaptan ayrı bir yere kuran “umut” elementinin yaratılmasıyla da gündeme yerleştirdik.

Okurların karaktere yaklaşımı ve ona olan mesafesi genel hatlarıyla iki şekilde şekil buldu. Savunulan karakterin bir antihero -kahraman olmayan- karakter olmasıyken bazı katılımcılar onu bir Flanör Adam olarak değerlendirdiklerini belirttiler.

İki eseri de kendi içlerinde düzenli ve birbiriyle bağlantılı kılan sahip oldukları olay ve düşünce döngüleri oldu. Bu anlamda yaşamsal bir döngünün benzeri örüntüler iki eserde de görülmektedir. Ve eserleri birbirleriyle anımsamamıza yardımcı olacak bir öge olarak tartışma da kabul gördü.

Filmde yapılan döngü ele alındığında diyalogların ve olayların kitaptan farklılıkları da mevcut ama karakter olarak bize aynı hissiyatı çizmeyi başarmış. Bu anlamda döngüler sembolik bir ağ olarak görev görmüştür.

Filmdeki karakterin evdeyken kendini tüm dünyaya feda etmeye hazır ama başka bir insanla da yaşayamayacak kadar kibirli ve sıkılgan olması, çok pis ve gücü olmayan bir karakter olmasına rağmen bu sessizliğinin de kibriyle aslında başka bir benlikte var olmak dileği onun ikircikli okunmasını arttıran öğeler olarak ortaya konuldu.

Metnin tarihsel bir okumadan bağımsız olarak da anlam ifade edeceği birkaç okur tarafından ifade edildi. Bu onu zamandan bağımsız ve her zamana ait bir kanonik eser olarak karşımıza çıkarıyor. Bu konuda yine yazar ve yönetmenin yarattığı karakterlerin deha ve delilik sınırları her zaman tartışılabilir bir konu başlığı olarak konuşulmuştur.

Tartışılan son başlık ise yönetmenin sineması genelinde bir üslup tanımı oldu. Bu anlamda Zeki Demirkubuz’un karakterleri ve diyaloglarının oldukça samimi ve alt kültüre ait olduğu yönünde fikir birliği oluştu. Filmlerinde işlediği kişiler, kişilerin işleri ve günlerini nasıl geçirdikleri; diğer karakterlerle iletişim kurma şekilleri ile sınıfsal bir temsil oluşturmakta. Konuşmacılarımızın ifadesi ile “ filmde bir yeraltı ne kadar iyi anlatılabilirse o kadar iyi anlatılmış.”